

TUBERKULIOZĖ

Kovo 24-oji – Tarptautinė tuberkuliozės diena. Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras primena, kad Lietuva pagal sergamumo tuberkulioze rodiklius patenka į rizikingiausių Europos valstybių sąrašą. 1882 m. kovo 24-ąją Robertas Kochas atrado tuberkuliozės sukėlėją – tuberkuliozės mikobakteriją. Šiais metais Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) ragina šalių vyriausybes, bendruomenes, pilietinę visuomenę ir kiekvieną žmogų „Susivienyti prieš tuberkuliozę“. Būtent tokia yra šių metų dienos tema. PSO ir partneriai skatina dialogą ir bendradarbiavimą, vienijantį asmenis ir bendruomenes ieškoti naujų būdų, kaip pažaboti tuberkuliozės (TB) epidemiją pasaulyje

Tuberkuliozė - pavojinga infekcinė liga, kurią sukelia per orą plintanti tuberkuliozės mikobakterija, dažniausiai pažeidžianti plaučius. Tuberkuliozės mikobakterijas platina sergantis atvira plaučių TB forma žmogus. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis trečdalis pasaulio gyventojų yra infekuoti tuberkuliozės mikobakterijomis (*Mycobacterium tuberculosis*). Apie 10 proc. užsikrėtusiųjų suserga tuberkulioze. Susirgimų skaičius yra toks didelis, kadangi egzistuoja ne tik aktyvi, bet ir latentinė (slaptoji) tuberkuliozės forma, kuri sudaro 90 % visų susirgimų. Dažniausias jos perdavimo būdas – oro lašelinis. Į aplinką jos patenka sergančiajam kosint, čiaudint, kalbant, juokiantis su smulkiais lašeliais, o asmuo įkvėpęs oro su šiomis bakterijomis užsikrečia. Taip liga perduodama apie 95 proc. atvejų. Kitas perdavimo būdas - netiesioginio kontakto, per užterštus rankšluosčius, patalynę, indus, higienos priemones. Ypač kai ligonis nesilaiko asmens higienos reikalavimų.

PSO skelbia, kad:

- Tuberkuliozė yra viena dažniausių mirtingumo nuo užkrečiamųjų ligų priežasčių.
- 2014 m. pasaulyje tuberkulioze susirgo 9,6 mln. žmonių ir 1,5 mln. mirė nuo šios ligos.
- Tarp susirgusiųjų tuberkulioze 2014 m. buvo apie 1 mln. vaikų, apie 140 tūkst. iš jų mirė.
- Daugiau nei 95% visų pasaulyje registruojamų tuberkuliozės atvejų yra skaičiuojama ekonomiškai neišsivysčiusiose bei skurstančiose šalyse.
- Tuberkuliozė yra viena iš pagrindinių ŽIV infekuotų žmonių mirties priežasčių.
- 2014 m. pasaulyje buvo užregistruota 480 tūkst. atsparių vaistams tuberkuliozės atvejų.
- Bendrų pastangų dėka mirštamumas pasaulyje nuo tuberkuliozės 2015 m. sumažėjo 47% palyginti su 1990 m.

- Dėl pagerėjusios tuberkuliozės diagnostikos ir gydymo nuo 2000 m. iki 2014 m. išgelbėtos 43 mln. žmonių gyvybės.
- Pagrindinis PSO siekis yra iki 2030 m. pažaboti tuberkuliozės epidemiją pasaulyje, o iki 2035 m. – 95% sumažinti mirtingumą ir 90% sergamumą.

Užsikrėsti šia liga galima bet kur, tačiau tik apie dešimtdalis užsikrėtusiųjų suserga. Neatsparumą infekcijai gali nulemti padidėjęs stresas, gretutinės ligos, patirtos operacijos, nusilpusi imuninė sistema.

Pirmieji požymiai, kurie leidžia įtarti ligą, yra kosulys, silpnumas, prakaitavimas nakties metu, nesmarkus karščiavimas, kartais skausmas krūtinėje ar padidėję limfmazgiai. Jeigu kosulys nepraeina daugiau kaip per tris savaites, būtina pasikonsultuoti su gydytoju. Pasitikrinti ypač svarbu tiems, kurių šeimos nariai serga arba anksčiau sirgo tuberkulioze ar kurie turėjo sąlytį su sergančiu tuberkulioze asmeniu.

Rizika užsikrėsti priklauso nuo asmens, su kuriuo bendravote, taip pat nuo sąlygų ir aplinkybių, kuriose teko ilgai bendrauti. Taigi rizika padidėja, jei bendraujama ilgai ir intensyviai su sergančiuoju atvira plaučių tuberkulioze, ypač prastai vėdinamose patalpose.

Tuberkuliozė žaloja įvairius organus, bet dažniausiai – plaučius. Gydymas trunka 6 – 8 mėnesius. Vieno ligonio išgydymas valstybei kainuoja kelis tūkstančius eurų. Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, chaotiškai arba su pertraukomis gydoma tuberkuliozė tampa lėtine ir sunkiai pagydoma liga, todėl tokie pacientai toliau platina ligos sukėlėjus. Tik pradėjęs gydytis ir visiškai pasveikęs žmogus yra nepavojingas aplinkiniams.

Žmogaus organizmo atsparumą tuberkuliozės bakterijoms silpnina netinkama mityba, pervargimas, neigiamos emocijos, pergyvenimai, lėtinės plaučių, skrandžio ligos, cukrinis diabetas, nesaikingas alkoholio vartojimas, rūkymas. Taip pat turi įtakos prasta asmens ir aplinkos higiena.

Užsikrėsti tuberkuliozės bakterijomis riziką turi daugelis iš mūsų, kadangi sergančiųjų ir nesigydančių žmonių gali būti darbo kolektyvuose, vaikų ugdymo įstaigose ir kt. Jautriausi tuberkuliozės bakterijoms yra vaikai iki penkerių metų ir asmenys, užsikrėtę ŽIV, vartojantys švirkščiamuosius narkotikus, sergantys sunkiomis lėtinėmis ligomis, kurių gydymui taikoma kortikosteroidų terapija arba chemoterapija.

Patarimai sergantiesiems

Geriausias būdas neplatinti tuberkuliozės – laiku pradėti gydytis ir tinkamai vartoti vaistus, vykdyti visus gydytojo nurodymus. Jei nuo jūsų galima užsikrėsti, privalote laikytis tam tikrų rekomendacijų, kad apsaugotumėte aplinkinius:

Gerkite vaistus taip, kaip nurodyta. Tai labai svarbu!

Patalpose bendraudami su šeimos nariais dėvėkite medicininę kaukę, o kosėdami, čiaudėdami ar juokdamiesi visada prisidėkite burną servetėle. Panaudotą kaukę ar servetėlę įdėkite į plastikinį maišelį, gerai užriškite ir išmeskite arba sudeginkite.

Laikykitės atokiau nuo aplinkinių ir venkite sąlyčio su namiškiais. Miegokite atskirame kambaryje, toliau nuo kitų šeimos narių.

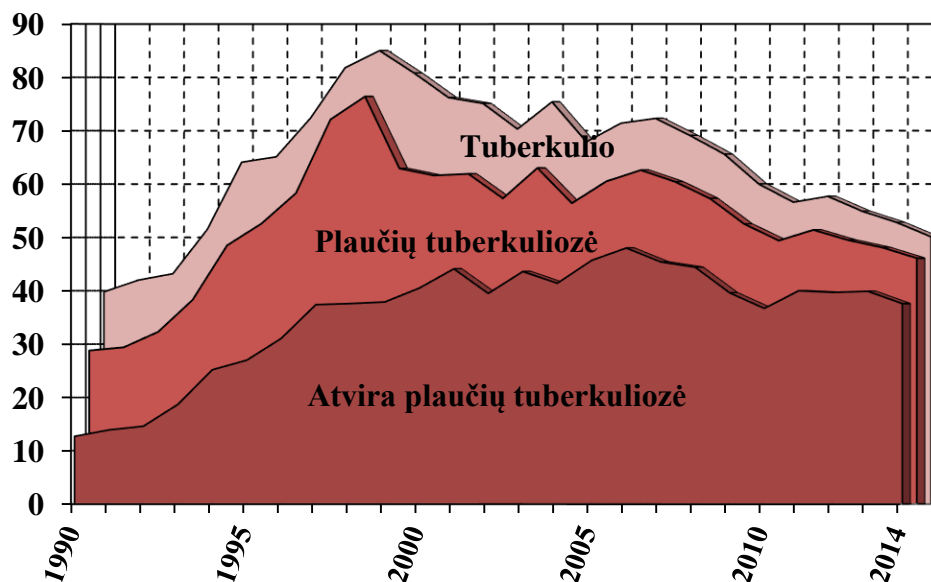
Dažnai vėdinkite kambarį (jei lauke nėra labai šalta), darykite skersvėjus. Tai padės sumažinti tikimybę, kad tuberkuliozės bakterijos liks patalpoje ir jomis užsikrės patalpoje esantys kiti žmonės.

Tuberkuliozė plinta mažose uždaroose, blogai ar nepakankamai vėdinamose patalpose.

Atminkite, kad tuberkuliozė plinta oru su mažais sergančio žmogaus iškosėtais lašeliais, dažniausiai galima užsikrėsti uždaroose nevėdinamose patalpose (liftuose, transporte ir kt.).

Užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybinėje informacinėje sistemoje (ULSVIS) registruojami kvėpavimo organų (pagal TLK - 10- AM A15(A15.0- A15.9)), miliarinės A19(A19.0- A19.2,A19.8,A19.9) ir ekstrapulmoninės (pagal TLK - 10- AM A17-A18). tuberkuliozės (TB) atvejai (nauji ir recidyvai).

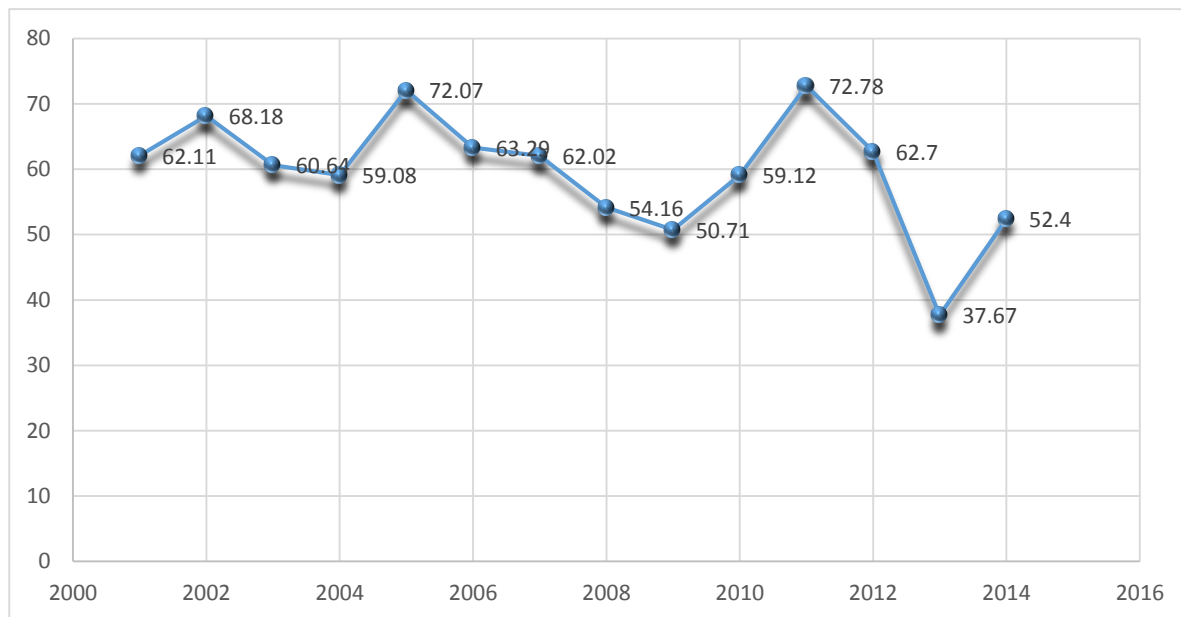
Iš viso ULSVIS 2014 m. buvo užregistruoti 982 įvairių TB grupių atvejai (nauji atvejai ir recidyvai). Iš jų 954 (97%) atvejai kvėpavimo organų TB, 10 (1%) atvejų miliarinės ir 18 (2%) ekstrapulmoninės TB atvejų. (žr. 1 pav.)

1 pav. Lietuvoje sergamumas tuberkulioze (su recidyvais) 100 000 gyventojų.

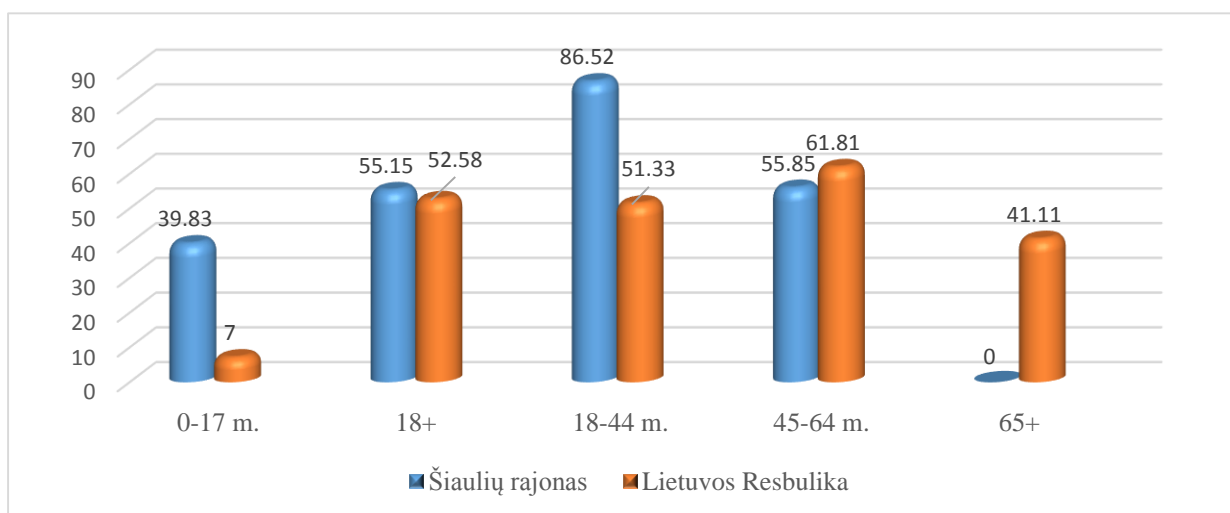
Šaltinis: Vilniaus Universiteto ligoninės Santariškių klinikų filialo Infekcinių ligų ir tuberkuliozės ligoninė

2014 metais Šiaulių rajone sergamumas plaučių tuberkulioze siekė 52,4/100 000 gyv., 2013 m. 37,67/100 000 gyv., 2012 m. 62,7/100 000 gyv. (žr. 2 pav.). 2014 m. sirgo 19 Šiaulių rajono gyventojų. 2015 m. 17 Šiaulių rajono gyventojų.

2 pav. Sergamumas tuberkulioze Šiaulių rajone (A15-A19) 100000 gyv. 2001 – 2014 m. TB registro duomenys

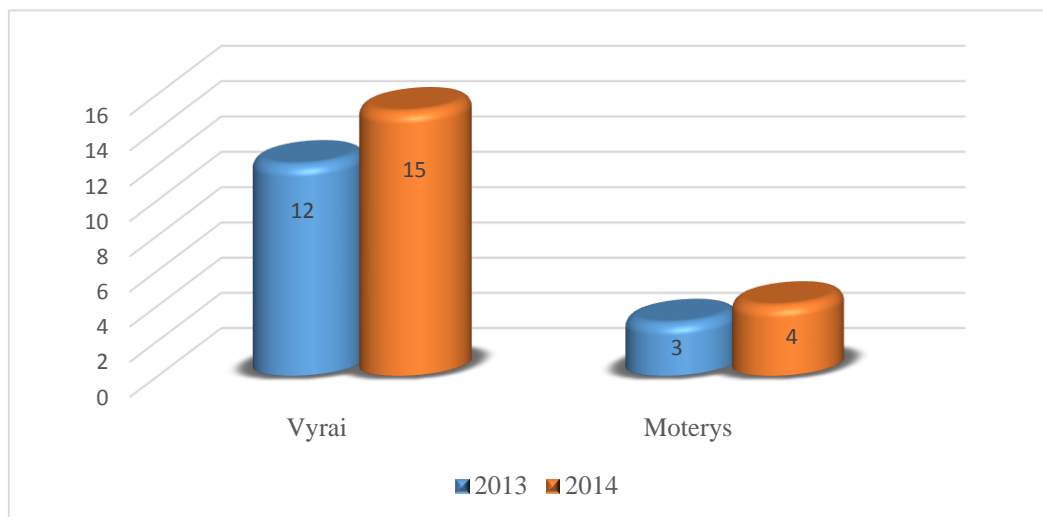
2014 m. daugiausia plaučių tuberkulioze sirgo 18-44 m. amžiaus Šiaulių rajono žmonės (85,52/100 000 gyv.). Lietuvoje daugiausia asmenų sirgusių tuberkulioze buvo 45-64 m. amžiaus grupėje (61,81/100 000 gyv.). Mažiausiai Lietuvoje sirgo 0-17 m. amžiaus (7/100 000 gyv.), Šiaulių rajone 65 metų ir daugiau asmenys (0/100 000 gyv.) (žr. 3 pav.).

3 pav. 2014 m. Užregistruoti plaučių tuberkuliozės atvejai Šiaulių rajone ir Lietuvoje pagal amžiaus grupes (100 000 gyv.)

Šaltinis: Lietuvos sveikatos statistikos rodiklių sistema

2014 m. plaučių tuberkulioze sirgo 19 Šiaulių rajono gyventojų, tai yra 4 gyventojais daugiau nei 2013 m. (sirgo 15 gyventojai). Lyginant pagal lytį, plaučių tuberkulioze dažniau serga vyrai (sirgo 15 vyrai) nei moterys (sirgo 4 moterų). 2013 m. 15 asmenų sirgo tuberkulioze (12 – vyrų ir 3 – moterys) (žr. 4 pav.).

4 pav. Plaučių tuberkuliozės Šiaulių rajono savivaldybėje 2013 – 2014 m. (abs. sk.)

Šaltinis: *Šiaulių visuomenės sveikatos centras*

2014 m. Lietuvoje iš viso nuo TB mirė 74 asmenys. Šiaulių rajone – 1 asmuo.

Straipsnį pagal Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro informaciją parengė:
Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos specialistė Viktorija Vaičaitytė -Dūdė